

55+

VÕIMALUSTEST TÖÖTURUL

Veebruari alguses tutvustati Tallinna ülikoolis Euroopa tervise, vananemise ja tööjätu uuringu (SHARE) tulemusi.

TEKST: LAURI LEPPIK
TLÜ ÜTI EDK vanemteadur

See uuring pakub mitmekülgset infot Eesti vanemaealiste elanike sotsiaal-majanduslikust reaalsusest võrdluses teiste Euroopa riikidega. Tegu on küllalt mahuka küsitlusuuringuga, millega kogutakse teavet vanemaealiste tervise, töötamise, pensionile jäämise, vaba aja tegevuse, sotsiaalvõrgustike jm kohta. Uuringu Eesti valimisse kuulub enam kui seitse tuhat inimest alates 50. eluaastast. Küsitluslained tehakse iga kahe aasta järel ja see võimaldab analüüsida vananemisel toimuvaid muutusi nii üksikisiku kui ka ühiskonna tasandil.

Heidan siin pilgu vaid mõnele teemale mahukast analüüsist, millega tegeles paarkümmend teadurit Tallinna

ülikoolist, Tartu ülikoolist, Tallinna tehnikaülikoolist ja Tervise Arengu Instituudist.

EESTI ELANIKUD HINDAVAD OMA TERVIST SUBJEKTIIVSELT HALVAKS

Tartu ülikooli dotsendi Kai Saksa ja emeriitprofessori Ene-Margit Tiidu analüüs näitas, et Eesti vanemaealiste subjektiivsed tervisehinnangud on uuringus osalenud 16 Euroopa riigist (nende seas 11 Lääne-Euroopa ja 5 Ida-Euroopa riiki) halvimald. Oma terviseseisundit ja mälu hindas halvaks Eestis kaks korda enam inimesi kui osalenud riikides keskmiselt – Eestis 22,2%, mujal keskmiselt 10,7%. Ehkki ka mitme uuritud objektiivse tervisenäitaja (terviseprobleemide arv üle kolme, valu esinemine, ravimite võtmine, käe pigistusjõud, sõnade meenutamine) järgi olid Eesti vanemaealiste

keskmised näitajad riikide keskmisest mõnevõrra madalamad, polnud erinevused siiski nii suured. Halvad subjektiivsed tervisehinnangud on osalt ilmselt seotud kõrge depressiivusega. Uuringus kasutatud testiga tuvastati võimalik depressioon ligi 37%-l Eesti vanemaealistest, mis oli ka uuringus osalenud riikide seas kõrgeim. Kuid arvatavasti pole küsimus siiski vaid masenduses. Uuringus mõõdeti näiteks ka ühe minuti jooksul toolilt tõusmise võimet, mis sõltub jalalihaste tugevusest, liigeste liikuvusest ja tasakaalust. Eesti vanemaealiste seas ligi 25% ei suutnud minuti jooksul toolilt vähemalt 5 korda tõusta, see osatähtsus oli taas üks kõrgemaid, võrreldes teiste Euroopa riikide tulemustega.

TÖOVÕIMETUSPENSIONÄRE ON SUHTELISELT PALJU

Tallinna ülikooli Eesti demograafia-keskuse doktorandi Liili Abuladze analüüsist nähtub, et Eestis on igapäevategevuses tervise tõttu piirangutega inimeste osatähtsus rahvastikus üks Euroopa kõrgemaid. SHARE and-

metel oli 50-aastastest ja vanematest inimestest Eestis igapäevategevuste oluliste piirangutega 2011. a 23,7% ja 2013. a 29,9%. Suure tegevuspiiranguga inimeste osatähtsus kajastub ka suhteliselt suures töövõimetuspensionäride arvus.

Tallinna ülikooli professor Ellu Saar ja tema juhendamisel magistrikraadi kaitsnud Gerti Karilaid-Vidder heitsidki lähema pilgu töövõimetuspensionäridele, vaadates mille poolest nad teistest pensionäridest erinevad. Selgus, et sageli ei piirdu töövõimetuspensionäride probleemid tervisega: nende seas on võrreldes teiste pensionisaajatega märksa rohkem üksikuid, alg- ja põhiharidusega inimesi, lihttöölisi ja neid, kes elavad maal. Eri sotsiaalsete riskide kuhjumine osutab aga, et plaanitud töövõimetuse reform ei saa tähendada vaid, et muuta tuleb töövõime hindamist ja tööturuteenuste pakkumist, vaid reformi edu sõltub, kuidas osatakse inimeste probleemidele läheneda komplekselt.

PALJUD VANEMAEALISED TÖÖTAVAD

Kaia Philips Tartu ülikoolist leidis, et vaatamata terviseprobleemide ja tegevuspiirangutega vanemaealiste suhteliselt kõrgele osatähtsusele teiste riikidega võrreldes, on Eesti vanemaealiste tööhõive määr kõrge. Samas sõltub hõive vanemas eas tugevalt haridustasemest. Kõrgharidusega vanemaealiste hulgas on tööl käivate osatähtsus oluliselt kõrgem (50,7%), põhiharidusega vanemaealisi töötas vaid 14,7%. Ühtlasi on suhteliselt palju vanemaealisi hõivatud tipp- või keskastme spetsialistidena. Tähelepanuväärne on seegi, et peaaegu kõik vanemaealised töötajad on oma tööga rahul (enam kui 90%).

Tallinna ülikooli teaduri Marge Undi, dotsent Kadri Tähe ja Frankfurdi ülikooli teaduri Kristina Lindemanni analüüs näitas, et 50-aastastest ja vanematest töötavatest inimestest üle 60% kavatses töötamist jätkata ka

pensionieas, samas 28% sooviks lõpetada töötamise esimesel võimalusel. See näitab vähemasti, et soov ja plaan vanemas eas töötamist jätkata on suu-

Tööhõive määr vanemas eas sõltub tugevalt haridustasemest.

rel osal olemas. Tõsi, kõrvutades neid plaane viimasel kümnendil pensionile siirdunud põlvkondade tegeliku töötajutükaitumisega, näeme, et praegused 50-aastased ja vanemad töötajad on võrreldes hiljuti pensionile jäänud põlvkonnaga tööjätkamisplaanides märksa optimistlikumad.

KOLMANDIK VANEMAEALISI LAHKUB TÖÖTURULT TÖÖTUSE TÖTTU

Tallinna ülikooli teadurid Allan Puuri ja Lauri Leppik leidsid, et aastatel 2002–2010 vanaduspensionile jäänud meestest ja naistest 33–46% (sõltudes aastast) jätkasid töötamist ka aasta pärast pensioni määramist, kolmandik oli aga töötamise lõpetanud juba vähemalt aasta enne, kui pension määrati. Vanemaealiste soovidesse ja plaanidesse teeb sageli korrektoori tervis, aga ka muutused majanduses. Võrreldes teiste Euroopa riikidega eristub Eesti sellega, et vanemas eas töötuks jäämise tõttu tööturult lahkunute osakaal on kõrgeim, kolmandikule on tööturult lahkumine sunnitud.

EESTIS ON PALJU KODUOMANIKKE

SHARE pöörab tähelepanu ka vanemaealiste säästudele ja varale. Eesti Panga analüütiku ja Tallinna tehnikaülikooli doktorandi Orsolya Soosaare artiklist ilmneb, et vanemaealise elanikkonna majapidamiste varadest kaalukaima osa moodustab

koduomand. Eesti on riik, kus koduomanike osatähtsus on kõrge – 85% vanemaealistest leibkondadest on oma kodu omanikud. Kõrge on ka pangakontot omavate vanemaealiste osakaal (u 90%), ent vanemaealiste säästus on Eestis siiski suhteliselt väikesed. Keskmise leibkonna finantsvara piirdub paari kuu sissetulekuga, valdavalt hoitakse seda arvelduskontol.

LIGI POOLED VANEMAEALISTEST POLE ARVUTIT KASUTANUD

Tiina Tamba Tallinna ülikooli demograafikeskusest vaatles Eesti vanemaealiste internetikasutust. Selgus, et vaatamata eduka e-riigi kuvandile ei ole peaaegu pooled 55-aastastest ja vanemaist elanikest arvutit kunagi kasutanud. Neid, kes arvutit ei kasuta, on rohkem üle 75-aastaste, alg- ja põhiharidusega inimeste, üksielavate, mittetöötavate ja tegevuspiiranguga inimeste seas. Siiski, ka 55–64-aastaste vanuserühmas pole arvutit kunagi kasutanud ligi igas neljas inimene. Kui suurele osale elanikest pole veebi kaudu levitav info ja e-teenused arvuti algoskuste puudumise tõttu kättesaadavad, on see Eesti kui infoühiskonna teel märkimisväärne arengutakistus.

SHARE näitab küllalt ilmekalt, et pilt Eesti vanemaealiste eluolust on kirju ning olukord eri vanuse- ja haridusrühmiti küllalt erinev. Vanemaealistele mõeldud teadmispõhise poliitika kujundamisel tuleks keskuste näitajate kõrval pöörata hoolikalt tähelepanu ka rühmadevahelistele erinevustele, et sotsiaalpoliitilised taotlused ei põrkuks reaalsuse piirangutega.

Vanemaealiste uuringu tulemusi tutvustava e-kogumiku leiab aadressilt <http://www.tlu.ee/public/SHARE/>.